

Sociologie Românească

ISSN: 2668-1455 (print), ISSN: 1220-5389 (electronic)

DRUMUL NOSTRU CĂTRE DIMITRIE GUSTI

Zoltán ROSTÁS

Sociologie Românească, 2020, vol. 18, Issue 2, pp. 136-139

<https://doi.org/10.33788/sr.18.2.6>

Published by:
Expert Projects Publishing House

On behalf of:
Asociația Română de Sociologie

DRUMUL NOSTRU CĂTRE DIMITRIE GUSTI

Zoltán ROSTÁS¹

Abstract

This short paper is, in fact, a brief presentation of the independent research group the “Gusti Cooperative”, which has been investigating, for twenty years, the history of the Sociological School of Bucharest from a social history perspective. In the article I take a critical stance towards the diachronic practice of the history of sociology promoted from the 1960s onwards, advocating, instead, for a synchronic approach to the Gustian phenomenon. Therefore, in this short exploration, I emphasize that it is necessary to continue in-depth research of the contexts in which the School was active, as well as the need for auxiliary tools, while not attempting to make any kind of synthesis.

Keywords: Dimitrie Gusti; Sociological School of Bucharest; Gusti Cooperative; synchronic research; inter-war context.

Onorată asistență,

Nu am pregătit o „prezentare” a unui aspect al vieții sau al activității celui pe care îl sărbătorim astăzi, fiindcă, în contextul acestui eveniment, nu pot să nu țin cont de antevorbitorii mei. Constat, în acest sens: cazul Gusti și al școlii sale rămâne deschis și este nevoie de o ALTFEL de abordare.

Așadar, consider că autentică cinstire a memoriei profesorului Gusti și a Școlii sale constă în cercetarea și în redescoperirea ei. Ușor de spus, aproape tristic, dar mai greu de făcut. Pentru că, deși face parte din istoria recentă a României, deși avem acces la date și la operă, totuși accesul nostru la Gusti riscă să rămână parțial, subiectiv și limitat. Întrucât mergem spre Gusti cu preocupările, ideologiile și obsesiile noastre, riscăm să nu-l descoperim pe el, ci o proiecție a noastră despre el.

De aceea grupul nostru vorbește insistent despre o ALTFEL de abordare a lui Gusti, care, dacă ar putea fi sintetizată într-o formulă succintă, ar suna așa: „Nu-l putem descoperi pe Gusti decât dacă descoperim **lumea** lui Gusti”.

¹ Universitatea București, Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, Complex Studentesc "Leu", Corp A, Bulevardul Iuliu Maniu 1-3, București, 061071. E-mail: zoltan.z.rostas@gmail.com.

Prin urmare, DRUMUL NOSTRU înseamnă reînțoarcere la rădăcinile fenomenului și biografiei sale, la contextele concrete și semnificative care ne dau șansa să înțelegem actorii care au contribuit, conștient sau spontan, la nașterea și creșterea sociologiei gustiene – din propria lor perspectivă, cu propriile lor preocupări și căutări, cu propriul lor bagaj conceptual și spiritual. Așadar, ne interesează oamenii, grupurile, interacțiunile, comportamentele, acțiunile și modul în care ei semnificau toate acestea, fie că vizau direct și deliberat, fie că nu aveau atât de clar în vedere construirea unei noi științe a socialului. Fiindcă noi considerăm că devenirea unei științe sociale și legitimarea ei în Europa de Est – și nu numai – este, în primul rând, rezultatul contextului social și nu al dezvoltării interne – adică raționale și planificate – a unei discipline.

Contextul concret la care fac referire nu este, pentru noi, interbelic în general. Dimpotrivă, avem în vedere multiplele felii de viață socială din România interbelică, felii care se suprapun în acest nod, în acest nucleu al unei rețele extinse, greu de denumit – căci Școala nu se reduce doar la monografie. Este vorba despre un segment al tinerilor intelectuali din interbelic; un segment al lumii academice, universitare; un segment al lumii profesioniștilor din administrația statului românesc ș.a.m.d. Toate aceste segmente, categorii sociale, procese interacționează într-o formă unică ce a dat naștere Școlii lui Gusti. Dar cât de conștienți erau aceștia că ei fac „istorie” în sociologie?

Cei care făceau parte din mișcarea generată de Gusti în anii '20 nu știau că fac parte din „Școala sociologică de la București”, sintagma de școală sociologică fiind folosită pentru prima oară, de altfel, de Mircea Vulcănescu, despre care tocmai s-a vorbit, într-un articol din 1931. Iar monografiștii nu au fost toți și sociologi. Denumirea de „școală” s-a cimentat în 1936 și a fost folosită ulterior în mod deliberat, ca parte a construcției acestui grup divers. Apropos de diversitatea orientărilor din grupul gustian, trebuie spus că această particularitate, evidentă după 1935, nu poate fi generalizată pe tot parcursul interbelic al mișcării gustiene. Nici sprijinul regal pentru planurile lui Gusti nu au fost efectiv decât din 1934. Or, fenomenul e departe de a se limita la aceste etape.

Este clar că în „drumul nostru” nu ne interesează doar apariția operelor mari, a textelor „recepte”, oficiale, și nici doar structura formală a instituțiilor create și animate de Gusti, ci, mai ales, calea accidentată prin care s-a ajuns la publicarea operelor și la construcția instituțională. De asemenea, dincolo de operele majore, ne interesează și publicistica așa-zis minoră, schițele și planurile rămase nefinalizate, precum și viața cotidiană, care se schimba încet, dar sigur, de la o etapă la alta.

În abordarea noastră *altfel* cultivăm și metoda comparativă, la nivel regional, cu precădere în Europa Centrală și de Est, din cel puțin două motive. În primul rând, pentru că gustiștii înșiși nu au construit și cercetat într-o sferă izolată doar la România sau cu legături unilaterale cu Occidentul referențial, ci au fost în legătură și au avut interese în ceea ce se întâmpla la nivel regional, în Europa Centrală și de Est. Al doilea motiv este că, pentru a înțelege dezvoltarea sociologiei monografiste

și afirmarea ei internațională, aceasta trebuie plasată în contextul întregii sociologii contemporane.

Dar povestea lui Gusti și a Școlii sale nu se reduce doar la perioada interbelică; ea a traversat războiul și a continuat în diferitele faze ale comunismului, perioade în care sociologia ca întreg a avut o dinamică ce se cere, în continuare, cercetată și înțeleasă. Traseul a fost sinuos, iar reabilitarea mai mult a mascat decât a scos la suprafață sau le-a făcut „dreptate” lui Gusti și Școlii sale.

Așadar, cercetăm viața lui Gusti și a colaboratorilor săi pentru a-i *înțelege* pe ei într-un context concret care le furniza, pe de o parte, atât resursele materiale, culturale, sociale, cât și, pe de altă parte, le limita opțiunile și alternativele. Facem acest exercițiu de comprehensiune, de abordare *sincronică*, nu pentru a ne delimita și a dezavua și nici invers, pentru a aprecia laudativ demersurile lor. Noi credem că judecata de valoare sau dezbateră despre cât de bun sau rău, cât de actual sau de inactual, cât de expirat sau încă valid este Dimitrie Gusti riscă să ajungă irelevantă. Pentru că, înainte de a judeca pe cineva, trebuie să parcurgi tot acest drum către el și lumea sa. În caz contrar, avem de-a face cu infantila prejudecată că Dimitrie Gusti este expirat și suntem noi în măsură să-l judecăm, așa cum judecă dirigințele elevul, dacă a fost meritoriu sau nu. Nu ar fi mai bine ca, mai întâi, să-l cunoaștem? Nu suntem de acord, așadar, cu maniera diacronică de a compara, valoric, perioade diferite din istoria sociologiei românești.

Procedând în acest fel, prin munca noastră, nici nu omagiem, nici nu demitizăm. Un eseist sau un publicist poate să demaște o personalitate, o grupare, o universitate, chiar și un partid sau un guvern din trecut, dar un cercetător autentic, nu.

Există un inconvenient în acest drum al nostru către Gusti în care ne-am angajat. Ca rezultate ale cercetării, predomină analize focalizate pe secvențe restrânse de timp, antologii critice de texte și de documente, publicații auxiliare, ca indexuri, cronologii, convingși fiind că nu a sosit încă momentul marilor sinteze.

Într-o astfel de muncă este angajată Cooperativa Gusti și am scos 50 de volume de istorii, documente, antologii, numere speciale de revistă, volume de colectiv și de autor. Și, cum obișnuim să spunem, aceasta este numai începutul.

Este vorba despre grupul nostru din care fac parte Ionuț Butoi, Dana Costin, Ion Matei Costinescu, Gabriela Dobrescă, Andrei Gaghi, Mihai Gaiță, Alina Juravle, Antonio Momoc, Irina Nastasă-Matei, Martin Salamon, Irina Stahl, Levente Székedi, Balázs Telegdy, Dragoș Sdrobiș, Florentina Țone, Theodora-Eliza Văcărescu – ca să-i numesc doar pe cei mai activi, întrucât numărul colaboratorilor mai mult sau mai puțin constanți este mult mai mare.

Lucrăm în strânsă colaborare cu profesorii Sanda Golopenția și Marin Diaconu, a căror contribuție la readucerea la suprafață a moșteniri Școlii nu a fost niciodată evaluată și apreciată în mod public, la valoarea demersurilor lor, de către autoritățile academice competente.

Aici trebuie să menționăm și aportul important al profesorului Dumitru Sandu, care, prin site-ul Sociolbuc (<https://sas.unibuc.ro/biblioteca-sociolbuc>), pune la dispoziția studenților și a altor persoane interesate opera vastă a școlii gustiene.

Așadar, DRUMUL NOSTRU CĂTRE GUSTI înseamnă o întoarcere la Gusti și nicidecum continuarea abordării specifice reabilitării „moștenirii progresiste” din anii ’60-’70 (deși meritele acesteia în contextul respectiv trebuie subliniate).

Noi ne-am pregătit pentru acest an consacrat profesorului Dimitrie Gusti cu mai multe volume de studii și documente și cu numere speciale de revistă. Adică publicăm ceea ce am lucrat și pregătim ceea ce va apărea anul următor. Credința noastră este că nu ajungem la cunoașterea școlii decât prin muncă susținută, creativă și continuă, prin profesionalizarea istoriei sociologiei.

Am spus mai devreme că, în DRUMUL NOSTRU CĂTRE GUSTI, nu am ajuns la înțelegerea lui deplină – și cu atât mai puțin a Școlii sale. Istoria sociologiei, concepută într-un cadru cultural-social mai larg, nu se face în campanii, ci este o preocupare constantă. Cercetarea amănunțită a trecutului sociologiei nu este un refugiu în trecut, ci o datorie a prezentului: fără cunoaștere *sine ira et studio* a trecutului nu se poate construi o sociologie creativă a României.

Onerată asistență,

În urmă cu câțiva ani mă pregăteam să susțin o comunicare despre aniversările din Școala Gusti. Nu era greu de observat această preocupare a aniversărilor „festive”. Erau relativ frecvente și temeinic pregătite. Aceste aniversări au avut funcția de promovare într-o cultură în care statutul de sociolog era cvasinecunoscut. Nu am continuat investigațiile pentru că am fost „furat” de alte teme aparent stringente, dar interesul pentru această temă a rămas treaz.

Iată de ce nu poate fi evitată întrebarea: de ce îl sărbătorim astăzi pe profesorul Dimitrie Gusti? Fiindcă am ajuns la o cifră rotundă de la nașterea sa? Fiindcă se cuvine să-i cinstim pe antemergători? Fiindcă a creat statutul de sociolog? Fiindcă a creat un background pentru știința sociologie? Și întrebările pot continua...

Notă

Intervenție pregătită pentru evenimentul de la 13 februarie 2020 de la Academia Română.